

Alexandru Davila

Vlaicu-vodă

Precuvîntare (la ediția a V-a)

O producție a închipuirii omenești nu trebuie zisă definitivă, cât mai e în viață autorul ei. Deci, nici acest al cincilea avatar al lui Vlaicu nu trebuie considerat ca fiind cel de pe urmă. După numeroase îndreptări și prescurtări, acesta este însă, pînă una alta, textul pe care aș dori să-l întrebuițeze teatrele cari ar juca această piesă.

Experiența mea de douăzeci și șapte de ani mi-a dovedit că un spectacol nu trebuie, în zilele noastre, să depășească vreo trei ore, cu antracte cu tot. Consecvent acestei păreri, am prescurtat piesa mea într-astfel încît să nu ocupe scena mai mult de vreo trei ore. Nu m-atins de caracterele personajilor ci numai de tiradele lor. Îndreptările au avut de țintă unele versuri și tranziții. Nu am suprimat, îndeosebi, nici un cuvînt vechi pentru că aceste cuvinte sunt, cred eu, la locul lor. Limba folosită de mine este aceea a poporului românesc, nu există în „Vlaicu vodă” cuvinte sau locații cari să nu fie întrebuițate în vreun colțisor al României Mari.

Aprilie 1929

Personagiile

Vlaicu vodă, domnul țării.

Rumîn Gru, credinciosul său.

Mircea Basarab, nepotul domnului.

Costea Mușat

Banul Miked

Spătarul Dragomir

Groza Moldoveanul

Prea cuviosul Nicodim

Pala Italianul

Baronul Kaliany

Vlad Dobceanul

Manea

Aldea Algiu

Romîn Herescu

Murgu

Baldovin

Pîrcălabul curții

Solul sîrbesc

Moș Neagu

Un căușel

Întîiul boier

Al doilea boier

Al treilea boier

Întîiul moșnean

Al doilea moșnean

Un boier bătrîn

Clara doamna, mama vitregă a lui vodă și mama bună a domniței Anca.

Domnița Anca, fiica doamnei Clara, și soră, despre tată, cu vodă.

Sanda

Un copil de casă

Boieri - ostași - moșneni etc.

Acțiunea se petrece pe la 1370, la Curtea de Argeș.

ACTUL ÎNTÎU

Teatrul reprezintă o poiană muntoasă și sălbatică de unde se vede valea Argeșului. La mijloc, spre fund, tulpina scorburoasă a unui vechi stejar trăsnit. La dreapta o stîncă mare, concavă. Bușteni, buturugi etc. E o seară luminoasă. Lumina lunii bate în mijlocul poienii.

SCENA I

PALA, MOȘ NEAGU

(Scena rămîne cîtva goală; apoi apare, din stînga, moș Neagu cătînd cu luare aminte. El face semn în culisă de se arată și Pala. Ei înaintează în scenă și se asigură că sunt singuri.)

MOȘ NEAGU:

Am ajuns, jupîne Pala.

PALA:

Drace! locu-i fioros.
Ca de vrăji.

MOȘ NEAGU:

Sau vrajbe. Iată și stejarul scorburos.

PALA:

De minune.

MOȘ NEAGU:

Dar, jupîne, ierte-mi-se o-ntrebare:
Ce pîndești aci?

PALA:

Habar n-am.

MOȘ NEAGU:

Ba nu, zău?

PALA:

He! mi se pare
Că te joci de-a hămișliul [*N.aut.: hămișliu însemnează șiret*]!

MOȘ NEAGU:

Hămișliu, eu? N-am nici gînd.
Ce să aflu de la tine ce nu știu de mult?

PALA:

De cînd?

MOȘ NEAGU:

De cînd casc la curte ochii. Decît să mă rîzi, mai bine
Te-ai încrede și m-ai crede.

PALA:

Ce să cred?

MOȘ NEAGU:

Ce se cuvine,

Vino... ia privește-n vale, despre târg.

PALA:

Ei? ce e?

MOȘ NEAGU:

Vezi
Două umbre, așa strânse una de-alta, de să crezi
C-ar fi numai una?

PALA:

Și-apoi?

MOȘ NEAGU:

Dar sunt două: e domnița
Anca și cu Mircea domnul.

PALA:

Ce spui?

MOȘ NEAGU:

Amîndoi din vița
Basarabilor.

PALA:

Prea bine. Dar ce cată?

MOȘ NEAGU:

Se iubesc.

PALA:

Ce? Nepotul cu mătușa?

MOȘ NEAGU:

Ce e drept că se-nrudesc.

PALA:

Și apoi?

MOȘ NEAGU:

Păi... ei sunt ținta.

PALA:

Care țintă?

MOȘ NEAGU:

Vezi, jupîne,
Că ei vin încoa, chiar unde stai la pîndă?

PALA:
(*pricepînd*)

Mă rumîne,
Or ești hămișliu ca vulpea, sau grozav ești de nătîng!
He! ce-i pasă doamnei Clara că doi bieți copii se strîng.

Noaptea-n brațe!

MOȘ NEAGU:
(după gândire)

Oh! atuncea, știu pe cine...

PALA:

Zău? Pe cine?

MOȘ NEAGU:
(îngrijorat)

Pe boieri...

PALA:
(nepăsător)

O fi.

MOȘ NEAGU:

Stăpîne, oh! atunci amar de tine!
Pentru dînșii ești vrăjmașul, veneticul, un latin;
Că, deși de mult în țară, ai rămas ce ești: străin.
Ești străin, jupîne Pala. Mii de patimi asmuțite
Stau la pîndă, te-nconjoară; și boierii au cuțite
Ceucid. deși sub haină tu porți zale de oțel,
- Za subțire de Milano, împletită măruntei. -
Pază bună-n așa vremuri pentru omul doamnei Clara,
Care,-n ciuda Ohridimei, catolicizează țara.

PALA:

Moșule, tu ții cu dînșii!

MOȘ NEAGU:

Eu! Că doară nu-s român!
Sunt maghiar, ca Clara doamna. Și-apoi, tu-mi ești bun stăpîn.
Dar îți zic: fă ochii-n patru; de boieri,să-ți fie teamă:
E-n primejdie iscoada cînd e taina mai de seamă.
Am aflat și eu destule despre cei ce-aștepți aci.

PALA:

Ce?

MOȘ NEAGU:

He! multe! Tu ești mîndru că te vei învrednici
Să spui, mîine, Clarei doamnei ce-au. făcut aci boierii;
Mîndră e și Clara doamna, azi - cînd frînele puterii
Par pe mîini a-i fi lăsate de nevrednicul voivod -;
Mîndră și papistășimea că se-nfîge prin norod;
Și e mîndru Kaliany - ce-și închipuie, nerodul,
Că el toate le-nstrunează, sfatul, doamna si voivodul -.
Toți is mîndri, toți is falnici. Vodă singur e smerit.
Dar smerenia-î e umbră, ce de pizmă l-a ferit.
El mereu în ea se-afundă și, cucernic, pururi tace;
Dar din umbră și tăcere vodă face și desface,

Îi ajunge - ca să țină toate-n mîna sa de fier -
Să-l priceapă Rumîn Grue - Grue, ce nu-i nici boier -
Ce cutreieră domnia și, pe-ascuns, orînduiește
Ce, pe-ascuns, gîndește vodă, și, pe-ascuns, îi poruncește,
Și, de-s frîne și zăbale între voi, voi toți, și el,
I-a lui frîna; iar a voastră, doar zăbăua de oțel. -
Astfel se rostesc bătrînii din adîncul cugetării:
Însă voi nu le dați seamă și tociți răbdarea țării
Și-a lui vodă.

PALA:

Taci, moșnege. Vlad, cucernicul voivod,
Este domn fără domnie și voivod fără norod.
N-are oaste, n-are curte, abia streji - o mîngîiere
Ca să-și dea măcar cu gîndul c-are-o umbră de putere.
Despărțit, prin Clara doamna, de nebunii ce l-au pus
Să se lupte cu crăimea și biserica de-apus,
Și, deși cu vitejie cucerise Făgărașul,
Și, deși arse se Alba, drept răsplată că vrăjmașul
Îi prinsese robi suroră și cumnat, pe Strașimir,
Totuși, de cînd oropsit e vel-spătarul Dragomir -
Vlaicu, ca-ntr-un vis, pierdut-a judecata lui săracă;
Și, de-i domn, e că se-ndură doamna, buna lui dădacă.
El nu e nimic. Iar Grue - crede-mă, că bine știu -
Îl jălește ca pe-o babă văduvă de timpuriu;
Și, de umblă prin domnie, asta numai ca să-i spună
De-i belșug sau sărăcie, or de-i vremea rea sau bună.

(Al. Davila, *Vlaicu-Vodă*, ed. D.D. Panaitescu, București, ESPLA, 1955, pp. 31-42)